

vznemirjajoči ga sedanjosti in iz nje ra-
stoče prihodnosti.

Izbor Vidmarjevega dela s spremno študijo
je pomembno dejanje ne le zaradi infor-
macije o najpomembnejši osebnosti slo-
venske literarne kritike v širšem jugoslo-
vanskem kulturnem prostoru, temveč tudi
zaradi predstavitve pomembnih slovenskih
književnih ustvarjalcev, ki so z Vidmarje-
vo besedo dobili odličnega posredovalca
in razlagalca.

Helga Glušič
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Nekaj misli ob novi učni knjigi

*France Žagar: Naš jezik 7. Učbenik za slo-
venski jezik v 7. razredu osnovne šole.
(Založba Obzorja, Maribor 1977.) 122 + (II)
str.*

Lani je za osnovno šolo izšel nov učbenik
slovenskega jezika, namenjen učencem
sedmega razreda. Zamenjal je že tradicio-
nalni Bunčev učni pripomoček, ki je dol-
ga leta veljal kot učna knjiga in je doži-
vel tudi več ponatisov (Stanko Bunc: JE-
ZIKOVNA VADNICA za 7. r.). Med njima
je že na prvi pogled opazna razlika. Bun-
čeva vadnica je povzetek Slovenske slovnice
avtorjev Rupla, Bajca, Kolariča, NAŠ
JEZIK pa izhaja iz ugotovitev, ki jih je na
jezikovno področje prinesel mlajši rod je-
zikoslovcev. Nadaljuje in razširja pa smer,
ki jo je v učne knjige za pouk materin-
ščine v osnovni šoli uvedla Marija Jalno-
va. O Bunčevih vadnicah so učitelji že
dolgo tožili, da ne ustrezajo več zahtevam
pouka, ker so premalo praktične, tako da
učenec ob njih ne more doumeti vedno
žive in gibke podobe jezika. V desetletjih,
kolikor časa so veljale kot učna knjiga, se
je na jezikovnem področju marsikaj pre-
maknilo, spremenila pa se je tudi notranja
podoba šole: pouk je doživljal reforme;
važne so postale stvari, ki prispevajo k
sporazumevanju in ki zadevajo vsakdanji
jezik. Zgodovinsko in etimološko stran je
v šoli začela preglašati potreba po boljšem
poznavanju sinhrone podobe jezika, tako
zborne oblike kot drugih zvrsti.

Zbuditi učencem osnovne šole resnično
zanimanje za jezik (pa tudi dijakom na
srednji šoli in študentom na višji in vi-
soki) je postala ena najtežjih učiteljevih
nalog. Pisec nove jezikovne vadnice pravi
v uvodu, naj bi se mlad človek z enako

vnemo izpopolnjeval v jeziku, kot se je
»navadno pripravljen do skrajnosti spo-
polnjevati v teku, kolesarjenju, plavanju
ali smučanju«. Tej učenčevi potrebi in vne-
mi, da bi bil na vsakem življenjskem pod-
ročju ustvarjal, je pisec prilagodil meto-
dični postopek. Opustil je razlago in se
odločil za vprašanja, tj. za induktivno me-
todo odkrivanja nove jezikovne snovi. Ob
knjigi pa čaka tudi učitelja drugačno de-
lo, kot ga je bil vajen doslej. Učna knjiga,
kakršna je pred nami, učenca lahko sijaj-
no vodi in vzpodbuja k samostojnemu de-
lu, k dodatnemu razmišljanju in k lastnim
dognanjem, ne more pa (v celoti) nadome-
stiti učitelja. Tak tudi gotovo ni bil avtor-
jev namen.

Razumska raven učencev je v razredu na-
vadno zelo različna (pomisliti kaže še na
razlike v sposobnosti dojemanja pri otro-
cih, ki žive v izrazito urbanem in v komu-
nikacijsko izredno odmaknjenem okolju!),
tako je vedno tudi nekaj razumsko tako
nerazgibanih, da potrebujejo izdatno do-
datno pomoč sošolcev, navadno pa seve-
da učiteljevo. Četudi ima NAŠ JEZIK ob
vsakem vprašanju naveden odgovor, se
umsko negibčni učenci (ti tudi snov iz
prejšnjih let le slabo poznajo) težko do-
kopljejo do bistva. Če iz tega ali onega
vzroka ne zmorejo odkodirati vpra-
šanja, jim pri tem res marsikdaj pomaga
odgovor nanj, zelo velikokrat pa ne. Tako
jim snov še naprej ostane nerazumljiva.
Prav zato se mora učitelj ob knjigi — po-
magati želi tudi njemu, da bi učencem
laže vzbudil zanimanje za jezik — odlo-
čiti za tako metodo dela, da bo vadnica
lahko dosegla namen. Učbenik je zelo do-
bro dopolnilo tako pri induktivni kot de-
duktivni metodi (slednjo smo v šoli začeli
zelo zapostavljati, vendar tudi v škodo
njenih dobrih strani), zelo uporaben je pri
skupinskem delu, pri polprogramiranem in
individualiziranem pouku, pa tudi pri delu
v jezikovnem interesnem krožku. Ena nje-
govih dobrih strani je ta, da ni preobširen.
Zaobsega le tisto, kar je temeljno in ne-
pogrešljivo, kot tako pa potrebno za na-
daljnje razumevanje snovi. Pravnjaja je tu-
di količina vaj. Vse preglednice in grafi-
čne slike so jasne. Knjiga sproti opozar-
ja na to, kaj je v jeziku zborna in kaj po-
govorno, na dvoumnosti, na smiselnost lo-
čil oziroma pravopisne in pravorečne nor-
me.

Uvajalna besedila v posamezna slovnici-
na poglavja so iz zelo različnih virov, iz le-
poslovnih in neleposlovnih besedil ter iz

sestavkov samih učencev. Takšen izbor besedil se sklada z opombo, da je »veliko zanimivih poklicev tesno povezanih z dobrim obvladovanjem jezika; pravzaprav mora biti vsak občan sposoben javno nastopati, če hoče kaj prispevati k napredku naše samoupravne družbe« (Uvodna beseda).

Vadnica ima tri poglavja: Skladnjo, Oblikoslovje in Sporočanje. Učitelja pa čaka odgovorno delo, da posebno v zvezi z oblikoslovjem učencem dodobra razjasni posamezne pojme (marsikaterega učenca moti, da se med »samostalniki« znajdejo npr. »zaimki« itd.). Dragoceno je poglavje o sporočanju, vendar mora biti pri pouku na različne načine utrjeno. Zato ni dovolj snov samo prebrati in oblikovati kvečjemu še kak samostojen primer posamezne literarne prvine. Spretnost v sporočanju morajo učenci pridobivati vse leto in jo vedno bolj izpopolnjevati.

Bilo bi koristno, če bi učitelji povedali, kaj jih v učbeniku moti. Avtor namreč pripravlja tudi vadnico za osmi razred. Ko bodo tako za celotno osnovno šolo na voljo novi učbeniki, bo potrebna vsestranska analiza vseh, da bi se ob ponatisu izognili tistemu, kar bi učna praksa in pa znanost o jeziku zavrnila kot pomanjkljivo ali nepotrebno.

Berta Golob
RTV Ljubljana

Nova zbirka ustnega izročila iz zamejstva

Pavle Merkù: *Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji*. ZTT, Trst 1976. 472 str.

Od pokrajin slovenskega etničnega ozemlja v Italiji slovi po svojem bogatem in izredno živem ustnem slovstvu predvsem Režija. Njen današnji najboljši poznavalec *Milko Matičetov* je predstavil doslej del njenih liričnih pesmi in živalskih pravljic (prim. *Rožice iz Režije, Zverinice iz Režije*), velika večina gradiva, ki ga je zbral tam, pa še čaka obdelave in objave, kar je zaradi ustreznega prenosa govornje besede na papir izredno zahtevno in zamudno delo.

Njemu se je z vsem žarom terenskega raziskovalca pridružil *Pavle Merkù*, slavist in glasbenik iz Trsta. Sad njegovega desetletnega terenskega dela je knjiga *Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji*, v kateri je

zbrano 609 enot »etnografskega« ali »ljudskega blaga«, kakor sam po tradiciji označuje med svojimi rojaki nabrano etnološko gradivo. Velika večina ga sodi v ustno slovstvo, nekaj pa tudi v druga področja etnološke obravnave, npr. podatki o šegah, drobci iz etnomedicine itd.

Priložnostnim začetkom zbiranja, o katerih med drugim govori avtor knjige v uvodu, je sledilo prejkone sistematično delo, kar se kaže na eni strani v usmeritvi na tista zemljepisna področja slovenskega etničnega ozemlja v Italiji, koder so se njegovi predhodniki manj zadrževali — izpolnjeval je t. i. »bele lise« — in po drugi strani v pozornosti do tistih vrst ustnega slovstva, ki so doslej doživele manj zanimanja, npr. nabožna pesem. K taki odločitvi mu je pomagal pregled dosedanjih zbirk ustnega slovstva z omenjenega področja (18 bibliografskih enot), ki so, po njegovem, krajevno natančno omejene ali obravnavajo le določene teme. Iz označbe obiskanih krajev na priloženem zemljevidu je videti, da je bilo težišče Merkujevega dela v Terski in Nadiški dolini v Beneški Sloveniji, sledijo kraji v zaledju Tržaškega zaliva, nato Goriško, Režija in Kanalska dolina.

Merkujevo delo ni pomembno le zaradi tega, ker je z njim omogočil dostop do gradiva in ustrezno dopolnil dosedanje zbirke, ampak tudi zaradi odločitve in prizadevanja, da živo, govornje besede čim bolj zvesto prenese na papir. To je posebej pomembno pri proznih besedilih, saj se prav pri njih jezikovni ustroj posebno loči glede na to, ali so oblikovana v procesu govora ali pisanja. Razen nekaj izjem, pri katerih gre za objave zapisanih besedil, so vsa magnetofonski posnetki, zapisani v fonetični transkripciji. Tako so tudi primeren temelj za študij narečij iz pokrajin, od koder so besedila, in to ne le njihove fonološke, ampak še bolj morfološke, sintaktične in semantične jezikovne ravnine. Zadnji dve že zanimata tudi raziskovalce oblikovnih lastnosti ustnega slovstva, ki jim je do nedavna pravzaprav manjkalo primerne gradiva: zaradi neustreznega prenosa govornje besede v »konservirano«, obstojno obliko. Pri starejšem načinu zapisovanja, brez uporabe magnetofona, so bili kolikor toliko neoporečni le motivi, tudi še posamezne formule v njih, medtem ko so se večje enote kot oblikovna celota izgubile.

Ustrezna glasbena izobrazba je Merkuju omogočila, da ni bil v zadregi tudi pri za-